

Σε κρίσεις αμφισβητείται ακόμη και η δημοκρατία

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ: Εθνικό σκάνδαλο η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή να μένουν στο απυρόβλητο

Όταν βλέπεις ότι έχεις ένα σοβαρό πρόβλημα προσπαθείς να το αντιμετωπίσεις όσο πιο γρήγορα γίνεται και με όσο πιο αποτελεσματικό τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές και κοινωνικές πραγματικότητες. Αυτή τη θέση υποστηρίζει ο Τάσος Γιαννιτσης, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην υπουργός της Ελλάδας. Εμπιστοσύνη, ταχύτητα, αποτελεσματικότητα και όχι ιδεολογικοί δογματισμοί θεωρεί ότι πρέπει να συνθέτουν την πολιτική και δηλώνει πως σήμερα στην Ελλάδα ζουν έναν εκφυλισμό της δημοκρατίας.

«Ιδεολογικές και συστημικές ανατροπές: τα κρίσιμα διακυβεύματα της κρίσης», η ομιλία σας στην εκδήλωση που συνδιοργάνωσαν το Ινστιτούτο Κύπρου και η ΟΕΒ στη Λευκωσία. Η κρίση ποια ερωτήματα θέτει; Το πρώτο ερώτημα είναι τι κάναμε λάθος και φτάσαμε ως την κρίση. Το δεύτερο είναι γιατί η κρίση εκφράζεται στην κάθε χώρα με τον συγκεκριμένο τρόπο. Το τρίτο και βασικό ερώτημα είναι πώς θα βγούμε από την κρίση. Και για χώρες που έχουν 4-5 χρόνια κρίση μπαίνει και το ερώτημα μήπως σκεφτόμαστε λάθος και ακόμα δεν έχουμε προχωρήσει προς την έξοδο; Φυσικά μπαίνουν και πολλά άλλα ερωτήματα που έχουν να κάνουν με το πώς χειρίζεσαι τις κοινωνικά αδύναμες καταστάσεις, πρωτίστως την ανεργία, τη φτώχεια, τη φυγή των νέων, τις προοπτικές που διαγράφονται για τη μετά την κρίση εποχή.

Τείνει να νομίζει κανείς ότι η κρίση είναι μια παρένθεση και όποτε περάσει θα ξαναρχίσουν από εκεί που σταμάτησαν; Πάρα πολλά πράγματα θα είναι πολύ διαφορετικά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρέπει κανείς να έχει πολιτικές προτάσεις για το πού προσδοκά να είναι με την έξοδο από την κρίση. Αλλιώς υπάρχει το ρίσκο να μείνει κανείς πολύ σε τέλμα και αυτό να έχει εξαιρετικά βαρύ κοινωνικό κόστος.

Είμαστε σε ένα φαύλο κύκλο, ο οποίος είναι εξαιρετικά επικίνδυνος

δεν υπάρχουν συνταγές. Τα προβλήματα είναι πολύ διαφορετικά. Έχουν να κάνουν με τις δομές της κάθε οικονομίας, εννοώ κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και άλλες. Έχουν να κάνουν με τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν στο παρελθόν, με αντιλήψεις, συμπεριφορές και τις επιλογές που έκανε κάθε κοινωνία, κάθε πολιτικό σύστημα στα χρόνια που πέρασαν. Έχουν να κάνουν με επιλογές και αξίες και με το πόσο εύκολα αντιδρά στην κρίση μια κοινωνία.

Η κρίση προσφέρει και ευκαιρίες; Αυτό είναι εν μέρει σωστό. Η κρίση προσφέρει ευκαιρίες σε αυτούς που είναι σε θέση να τις δουν οι ίδιοι και, κυρίως, να τις δημιουργήσουν. Οι ευκαιρίες δεν έρχονται με αυτόματο τρόπο. Προϋποθέτουν μια ιδιαίτερη ικανότητα λειτουργίας συνολικά μιας κοινωνίας.

Ως υπουργός του Κώστα Σημίτη, βλέπατε αυτά τα πράγματα; Επιλέξατε να πείτε την αλήθεια και να αντιμετωπίσετε την αντίδραση των συντεχνιών, την τιμωρία από τους μηχανισμούς όταν εγγηθήσαν την κατάσταση με το ασφαλιστικό και τις θυσίες που θα έπρεπε να γίνουν. Δεν μπορώ να πω ότι κανείς διέβλεπε τότε ότι θα φτάναμε σε αυτή την κατάσταση, ούτε καν το 2007 που ξεκίνησε η κρίση. Πολλοί, βάζω και τον εαυτό μου σε αυτούς, βλέπαμε για άλλα από το 2006, για άλλα από πιο πριν, ότι βασικές σχέσεις εξελισσόνταν άσχημα: τα δημοσιονομικά ελλείμματα, το ισοζύγιο πληρωμών, η υπερθέρμανση που δημιουργούσε η φρούκα ακινήτων, η τερσίσια αντίδραση και άρνηση σε οποιαδήποτε μεταρρύθμιση, η διαφθορά με την οποία λειτουργούσε ένα ολόκληρο σύστημα, η αδιαφορία για το δημόσιο-συλλογικό συμφέρον και η απληστία προσωπικών, ατομικών, κομματικών ή συντεχνιακών φιλοδοξιών. Όλα αυτά τα έβλεπαν πολλοί και τα γράφαμε. Προσωπικά, είχα εμπλακεί στο θέμα του ασφαλιστικού. Από την άλλη πλευρά υπήρχε μια ολόκληρη κοινωνία, που σε πολλά ζητήματα την είχαν κάνει να πιστέψει, ότι μη αλλάζοντας τίποτε διασφαλίσει ένα καλύτερο μέλλον. Το κόστος αυτής της άρνησης ήταν τρομακτικό για τον κόσμο στα χρόνια αυτά.

Διατελέσατε υπουργός Εσωτερικών στην κυβέρνηση Παπαδήμου. Πώς βλέπετε τη σημερινή Ελλάδα του Σαράα; Από τη μια μεριά θα έλεγα ότι στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής έχουν γίνει

ΦΩΤ.: Γ. ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Όταν υπάρχει εμπιστοσύνη μπορείς να βρεις πιο εύκολα λύσεις

-Περιμένετε την Κύπρο να συζητά για μνημόνιο; Όχι.
-Η Ελλάδα τι πρέπει να διδάσκει στην Κύπρο από την εμπειρία της; Στη διάρκεια της κρίσης ζήσαμε πάρα πολλούς που έρχονταν απ' έξω και έλεγαν την άποψή τους για την κρίση στην Ελλάδα. Είδα, και όχι μόνο εγώ, πόσο μακριά από την πραγματικότητα ήταν. Θεωρώ λοιπόν, ότι κάποιος που είναι απ' έξω είναι πολύ δύσκολο και επικίνδυνο να κάνει αξιολογήσεις για μια κοινωνία που δεν την γνωρίζει σε βάθος. Θα έλεγα, ότι ένα μάθημα από την Ελλάδα, γενικά, όχι ειδικά για την Κύπρο, είναι ότι όταν υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα, πρέπει να αντιμετωπιστεί όσο πιο γρήγορα γίνεται και με αποτελεσματικό τρόπο, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη τις πολιτικές και κοινωνικές πραγματικότητες. Από την άλλη πλευρά βέβαια, η τιμωρητική πολιτική που επιβλήθηκε στην Ελλάδα από έξω για ένα σκάνδαλο, μέχρις ότου κατανοηθεί ότι δεν είναι η Ελλάδα μόνο το πρόβλημα, αλλά τμήμα ενός γενικότε-

ρου προβλήματος, είναι κάτι που ελπίζω ότι η Κύπρος δεν θα υποστεί, γιατί και οι Ευρωπαίοι έμαθαν από την κρίση.
-Τον τελευταίο καιρό ακούμε από κάποιους Ευρωπαίους και κυρίως Γερμανούς διάφορα σχόλια. Η ταπεινώση είναι απαραίτητη διαδικασία πριν από την υπογραφή ενός μνημόνιο; Μα είναι δυνατόν να σας απαντήσω θετικά σε αυτό; Προφανώς δεν είναι και προφανώς πρέπει κανείς να λάβει υπόψη του και μια σειρά από πραγματικότητες που υπάρχουν, ότι η Κύπρος είναι μια μικρή οικονομία της Ευρώπης, ότι έχει υποστεί την τουρκική εισβολή, ότι μπορεί να υπάρχουν προβλήματα στο σύστημα, αλλά πρέπει να δει τις πιθανές βελτιώσεις. Σε μια διαπραγμάτευση πολλά λέγονται. Όταν αυτή τελειώνει, ξεκινούν όλα και ακολουθούν τα επόμενα. Τώρα εσείς υφίσταστε αυτά που περάσαμε εμείς και ξέρετε πολύ καλά πώς θα τα ξεπεράσετε, πιο καλά από ό, τι θα σας πω εγώ.

αξιολογήματα και αυτό φάνηκε από την υποστήριξη που δόθηκε από την Ευρώπη στην Ελλάδα και με τις τελευταίες αποφάσεις του Συμβουλίου Κορυφής αλλά και με άλλες κινήσεις πολιτικού χαρακτήρα, το άνοιγμα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για να έχουν οι ελληνικές τράπεζες πρόσβαση σε ρευστότητα. Από την άλλη πλευρά, παραμένει πολύ ανοικτό το θέμα των διαρθρωτικών αλλαγών. Για παράδειγμα, έχουμε τη φοροδιαφυγή, και παρά τα βήματα που εμφανίζονται, θεωρώ ότι είναι εθνικό σκάνδαλο ότι η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή παραμένουν ηθελπημένα σε μεγάλο βαθμό στο απυρόβλητο.

-Πέρασε πρόσφατα ένα φορολογικό νομοσχέδιο... το οποίο δεν ήταν το καλύτερο που θα μπορούσε κανείς να περιμένει με δεδομένες τις συνθήκες. Ένας άλλος χώρος είναι ο θεσμικός. Βλέπει κανείς και αυτό δεν έχει να κάνει τόσο με την Κυβέρνηση Σαράα, όσο με την κατάσταση που διαμορφώνεται γενικότερα στην Ελλάδα, ότι οι θεσμικοί καταπατούνται βήματα από το πολιτικό σύστημα, από δικαστικούς λειτουργούς, από τα ΜΜΕ, καταπατούνται από τον καθένα και αυτό θεωρώ ότι είναι μια εξαιρετικά επικίνδυνη ροπή για τη Δημοκρατία. Νομίζω ότι σε φάσεις κρίσης, εκτός από τα οικονομικά και τα κοινωνικά, ακόμα και η ύπαρξη της Δημοκρατίας τίθεται σε αμφισβήτηση. Αυτό το βλέπει κανείς στην Ελλάδα με

κάποιος επόμενος ή μεθεπόμενος υπουργός θα τα καταργήσει.
-Ποιο είναι το πόρισμα; Το έχω δείξει με την προσωπική μου στάση, δεν έχω επιδιώξει να είμαι στην πολιτική σκηνή, παρά μόνο σε εξαιρετικές συνθήκες.

-Μπόρεσε να αλλάξει πράγματα η Κυβέρνηση Παπαδήμου; Προφανώς, άλλαξε τη στάση της Ευρωζώνης απέναντι στην Ελλάδα και πέτυχε όλα όσα της ανατέθηκαν. Πέραν αυτών δεν της αφέθηκε χρόνος, ούτε βαθμίοι εξουθερίας. Άρχισαν όλοι να την υπονομεύουν από την επομένη της ορκωμοσίας.
-Διότι ήθελεν την εξουσία; Όχι μόνο. Δεν ήθελεν το αντι-παράδειγμα, δηλαδή ότι υπάρχει ένας τρόπος να κυβερνήσεις που δείχνει ότι μπορεί να γίνουν πράγματα, που το σύνθετο παράδειγμα δεν θέλει να κάνει.

-Αν έμενε η κυβέρνηση Παπαδήμου τα πράγματα σίγουρα θα ήταν καλύτερα ή χειρότερα; Θα ξεκινήσω από το δεύτερο: δυο πιθανές απαντήσεις. Αν η Κυβέρνηση Παπαδήμου είχε από την αρχή μια εντολή διάρκειας π.χ. ενός έτους, αυτό θα είχε δώσει τη δυνατότητα να είναι τα πράγματα πολύ καλύτερα. Θα είχαν προχωρήσει πολύ πιο γρήγορα οι μεταρρυθμίσεις, δεν θα υπήρχαν διάφορα «περίεργα» ή και απαξιωτικά που μεσολάβησαν για το πολιτικό σύστημα, τους θεσμούς και τη χώρα. Θα μπορούσε να παραδοθεί στο τέλος του 2012 και θα υπήρχε ένα

Πρέπει να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στην Ευρωζώνη

-Πρακτικά τι εισηγησέτε να γίνει; Δεν πιστεύω ότι υπάρχει μια συνταγή, αλλά πρέπει κανείς να προσθέσει και την ευρωπαϊκή διάσταση. Αν το ευρωπαϊκό σύστημα δεν ξεπεράσει τις αδυναμίες που έδειξε κατά τη διάρκεια της κρίσης, θα είναι πάρα πολύ δύσκολο να ξεπεράσουν οι χώρες κρίσης, την κρίση, όσες προσπάθειες κι αν κάνουν στο εθνικό τους μέτωπο. Πρέπει να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στην πολιτική της Ευρωζώνης, να γίνουν νέοι, πιο αποτελεσματικοί θεσμοί. Το ευρω-σύστημα έχει αρχίσει να κινείται προς αυτή την κατεύθυνση.

-Εκπρόθεσμα λαμβάνονται κάποιες αποφάσεις. Ναι. Όμως, αισθάνομαι δυσκολία να επικρίνω τους Ευρωπαίους για εκπρόθεσμα και αργά όταν στη χώρα μου η πολιτική έχει λειτουργήσει εκατό φορές πιο εκπρόθεσμα και αργά. Αλλά στην ΕΕ ήδη δημιουργήθηκαν μηχανισμοί ή εργαλεία, με δυσκολίες και ατέλειες ακόμα, πηγαινόντας προς μια σύνθεση. Σε τελευταία ανάλυση, το ερώτημα είναι αν πιστεύουμε ότι μένοντας σε εθνική βάση θα καταφέρουμε καλύτερα να βγούμε από την κρίση ή θα πρέπει να στηρίξουμε τις ευρωπαϊκές προσπάθειες για να μπορέσουμε όλοι μαζί να φτάσουμε κάπου. Για μένα η απάντηση είναι δεδομένη. Με τις σημερινές συνθήκες θα ήταν αυτοκαταστροφικό να θελήσει μια χώρα να αποκοπεί από το ευρωπαϊκό σύστημα και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα μόνη της.

Με τις σημερινές συνθήκες θα ήταν αυτοκαταστροφικό να θελήσει μια χώρα να αποκοπεί από το ευρωπαϊκό σύστημα και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα μόνη της;

-Η Ελλάδα έχει κλειδώσει την παρουσία της στην Ευρωζώνη; Ας πούμε ότι την έχει κλειδώσει, αλλά δεν είναι ποτέ τελεσίδικο, εξαρτάται τι θα κάνει. Κλειδώσε, όταν οι Ευρωπαίοι είδαν ότι μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη, ότι η Ελλάδα θα έχει συνέπεια και θα υλοποιήσει τις δεσμεύσεις της. Αν αυτά αναστραφούν, το «κλειδωμά» μπορεί να αναστραφεί.

-Βλέπετε να αναστρέφεται; Όχι, αλλά τα μάτια μας έχουν δει τόσα πολλά πράγματα και απίθανα σε διάφορες εποχές, ώστε είμαι πολύ επιφυλακτικός.

-Θα τα καταφέρει η Ευρώπη να βγει από την κρίση ή στο τέλος θα είναι μια μοιρασμένη Ευρώπη δυο ταχιστών, των χωρών του Βορρά και του Νότου; Θεωρώ, ότι η Ευρώπη θα καταφέρει να βγει από την κρίση, με την έννοια ότι θα αποκτήσει ξανά θετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης, συνολικά και στις χώρες κρίσης. Απλώς όταν βγούμε, έπειτα από όλα αυτά που θα έχουν προηγηθεί, αυτό που κερδήθηκε τα τελευταία 15-20 χρόνια σε όρους σύγκλισης μπορεί να έχει χαθεί σε μεγάλο βαθμό. Θα προχωράμε προς τα μπρος αλλά από διαφορετικό θέλο.

-Η Ελλάδα πού βρίσκεται; Δεν είμαι πολύ αισιόδοξος. Νομίζω ότι σε 1-2 χρόνια θα σταματήσει η κρίση, αλλά πόσο γρήγορη θα είναι η άνοδος δεν είμαι σίγουρος.

-Φτάσατε στον πάτο ή ακόμη; Το 2013 εκτιμάται ότι θα έχουμε μια μείωση του ΑΕΠ γύρω στο 4,5% - 5%, το 2014 στην καλύτερη περίπτωση, ας υποθέσω, ότι θα έχουμε γύρω στο μηδέν. Από εκεί και πέρα το θέμα είναι πόσο γρήγορα αναπτύσσεται, και εκεί είναι οι ευθύνες της πολιτικής.

Στην Ελλάδα χάθηκε η εμπιστοσύνη στην πολιτική

-Υπάρχουν μαγικές ισορροπίες ανάμεσα στη λιτότητα και τη ρευστότητα που θα μας δώσουν ανάκαμψη; Δεν είναι εύκολες λύσεις αυτές, μπορεί να πικούν ωραία στα αυτιά, δεν ξέρω σε ποια κατάσταση είναι η Κύπρος, αλλά το κυριότερο που παίζει τεράστιο ρόλο είναι η εμπιστοσύνη. Στην Ελλάδα χάθηκε η εμπιστοσύνη στην πολιτική και από την κοινωνία, αλλά και απ' έξω. Ο κόσμος δεν είχε καμία εμπιστοσύνη στο πού πάμε και υπήρχαν μαζικές αναλήψεις καταθέσεων, άλλες πήγαν έξω, άλλες έμειναν εκτός τραπεζικού συστήματος. Αντίστοιχα είδαμε και στην Ισπανία και αλλού. Όταν το πολιτικό σύστημα λειτουργεί με τρόπο που κλονίζει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας, δεν είναι λογικό να περιμένει κανείς, ότι ο μέσος πολίτης θα θυσιαστεί για χάρη του πολιτικού συστήματος τον κόπο μιας ζωής. Όταν υπάρχει εμπιστοσύνη, μέσα και έξω, τότε μπορεί να βρεθούν λύσεις πιο εύκολα και πιο γρήγορα. Άρα εμπιστοσύνη, ταχύτητα, αποτελεσματικότητα και όχι ιδεολογικοί δογματισμοί. Πρέπει η πολιτική να κάνει τη σύνθεσή τους.

-Η οικονομική κρίση επηρεάζει και τα γεωπολιτικά μας συμφέροντα; Τα γεωπολιτικά συμφέροντα έχουν να κάνουν με τη διεθνή πολιτική

και η διεθνής πολιτική είναι μεταξύ άλλων θέμα συσχετισμού δυνάμεως και όχι φιλανθρωπίας. Η πολιτική δύναμη στηρίζεται πάνω στην οικονομική δύναμη, επομένως ο κλονισμός της οικονομικής δύναμης δεν μπορεί να φανταστώ ότι δεν επηρεάζει τη δύναμη και τη θέση μιας χώρας στο διεθνές σύστημα. Το πώς βλέπουν την Ελλάδα σήμερα στα Βαλκάνια σας διαβεβαιώνω ότι είναι πολύ-πολύ διαφορετικό από ό,τι ήταν το 2004, αυτό είναι μια πραγματικότητα, μπορεί να μην έχει οδηγήσει σε οποιοδήποτε ορατές επιπτώσεις ή αλλαγές, αλλά δεν παύει να έχει κάποια σημασία.

-Το 2004 ήσασταν υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδος. Για λίγο, μέχρι τον Μάρτιο.

Ζήσατε όμως τη διαδικασία του σχεδίου Ανάν. Η Κύπρος σήμερα πόσο διαφορετική θα ήταν αν περνούσε το «ναί» στο δημοψήφισμα; Αυτό θα το απαντήσετε εσείς καλύτερα από μένα. Το πώς θα ήταν η Κύπρος σήμερα δεν μπορεί κανείς να το πει, με ή χωρίς σχέδιο Ανάν.

Εξαρτάται πώς θα είχε λειτουργήσει η πολιτική τα χρόνια που ακολούθησαν. Να σας δώσω ένα άλλο παράδειγμα: πολλοί με ρωτούν, αν τα πράγματα στην Ελλάδα θα ήταν όπως σήμερα, αν περνούσε το ασφαλιστικό το 2001. Αν όλα τα άλλα έμεναν σταθερά και είχε περάσει το ασφαλιστικό, προφανώς τα πράγματα θα ήταν καλύτερα από ό,τι είναι σήμερα.

Εμπιστοσύνη, ταχύτητα, αποτελεσματικότητα και όχι ιδεολογικοί δογματισμοί. Πρέπει η πολιτική να κάνει τη σύνθεσή τους

Όμως, αν περνούσε το ασφαλιστικό και οι κυβερνήσεις έβλεπαν ότι έχουν απαλλαγεί από τα ελλείμματα του ασφαλιστικού, αλλά έχουν πρόσθετα περιθώρια για δαπάνες αλλού, η κατάσταση θα ήταν εξίσου άσχημη. Ο κόσμος θα έβλεπε ότι δέχθηκε μια μεταρρύθμιση, χωρίς να βλέπει όφελος. Είναι τόσο δυναμικές αυτές οι σχέσεις ώστε ένα τέτοιο ερώτημα δεν μπορεί να απαντηθεί.

-Είστε προσωπικός φίλος του κ. Σημίτη κάποιος θεωρούν ότι το μεγάλο κακό ξεκίνησε από τη δική του εποχή. Δεν ξέρω αν υπάρχει αυτή η αντίληψη, αλλά σίγουρα υπάρχει μια αντίληψη που είναι ιστορικά εξαιρετικά άδικη απέναντι

στον κ. Σημίτη. Η κρίση που ζούμε σήμερα δεν θα είχε με κανένα τρόπο πάρει την έκταση αυτή, αν μέναμε σε ό,τι άφησε ο κ. Σημίτης το 2004 και πολύ περισσότερο αν ακολουθούσαν οι τάσεις της πολιτικής εκείνης και στα επόμενα χρόνια. Θεωρώ ότι ο πρώην Πρωθυπουργός άφησε στην Ελλάδα μια σειρά από μεταρρυθμίσεις. Πολλοί το κατηγορούν γιατί δεν έκανε κι άλλες, αλλά οι ίδιοι έβγαζαν τότε μαζικά στους δρόμους για να μην γίνουν άλλες. Έκανε στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής κορυφαία βήματα. Έκανε έργα και επενδύσεις που σήμερα έχουν τεράστιο όφελος για τον μέσο πολίτη και δεν είχαν γίνει ποτέ, ούτε πριν, ούτε μετά. Οι επιδόσεις στην ανάπτυξη, τα εισοδήματα, τις κοινωνικές παροχές ήταν ό,τι είχαν προηγουμένως. Υπάρχει το μέλλον σημείο ότι κάποια άτομα τα οποία συμμετείχαν στην Κυβέρνησή του έκαναν αυτά που προέκυψαν. Προσωπικά θα θεωρωθώ biased. Ας αφήσουμε την Ιστορία να κάνει συγκρίσεις και με άλλους Πρωθυπουργούς, μήπως φανεί δικαίωση απέναντι στο κάθε πολιτικό πρόσωπο που πέρασε και προσέφερε σε αυτή τη χώρα. Είμαστε μια κοινωνία η οποία στους ανθρώπους που αντί να της αφαιρούσαν τις προσφορές, το αναγνωρίζει μόνο μετά θάνατον.

